

Natura 2000-handleplan 2016–2021 for Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø

Natura 2000-område nr. 109

Habitatområde H93

Fuglebeskyttelsesområde F77

Kerteminde
Kommune

Titel: Natura 2000-handleplan 2016-2021 for Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø

Udgiver: Kerteminde Kommune, Hans Schacksvej 4, 5300 Kerteminde

Udgivelsesår: 2017

Revideret: 2018

Forsidefoto: *Udsnit af Langemose med lavvandet sø i midten af billedet og fangfold og læskur i baggrunden.*

Fotograf: *Martin Køhl Søholm*

Copyright: Kerteminde Kommune

Må citeres med kildeangivelse.

Indholdsfortegnelse

Natura 2000-handleplan 2016–2021 for Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø	1
1. Resumé	4
2. Baggrund	5
3. Områdebeskrivelse	6
4. Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	7
5. Behov for indsatser	8
6. Prioritering af den forventede indsats	9
7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	11
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	12
Bilag 2: Kort	13
Bilag 3: Driftsplan.....	14

1. Resumé

Handleplanen for Natura 2000-områdenr. 109 Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø beskriver den indsats, der skal igangsættes i 2. planperiode som løber fra 2016 indtil 2021.

De overordnede mål for Natura 2000-området er:

- At sikre de lysåbne naturtyper og skovnaturtyperne har en god-høj naturtilstand.
- At naturtypernes forekomst udvides og gøres mere sammenhængende.
- At de artsrige kalkoverdrev og rigkær prioriteres højt.
- At naturtyperne sikres en hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi.
- At naturtyperne sikres en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- At skovnaturtyperne sikres en passende pleje, som sikre mulighed for foryngelse.
- At havterne sikre uforstyrrede levesteder
- At de marine naturtyper vil opnå en god vandkvalitet med veludviklet fauna og bundvegetation, som bl.a. kan sikre fødegrundlaget for marsvin.

Indsatsen i denne planperiode er primært, at fortsætte og færdiggøre indsatsen som blev startet i 1. planperiode med, at genskabe og øge arealet med lysåbne rigkær. Der arbejdes fortsat på at skabe sammenhæng mellem naturområderne, samt sikre naturtyperne ved hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, så der skabes egnede levesteder for områdets arter.

Indsatsen udføres af lodsejeren i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem NaturErhvervstyrelsen.

I perioden 2012-2018 er der gennemført et EU-Life naturprojekt www.life70.dk. Formålet med projektet er forbedre naturplejen i rigkærene i Lange Mose og Sadelmager Mose, som ligger ved Måle Strand.

*Der er opsat kreaturindhegning omkring Langemose og Sadelmagermose i 1. planperiode. På billedet se en del af rigkæret i Langemose, som afgræsses af Kreaturer af racen Galloway.
Fotograf: Martin Köhl Søholm*

2. Baggrund

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Naturstyrelsens [hjemmeside](#).

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Kerteminde Kommune på grundlag af Natura 2000-planen for området.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Naturstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Naturstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017, bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljø- og Fødevarerministeriet og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lovbekendtgørelse nr. 425 af 18. maj 2016). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er det kommunens vurdering, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

3. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 4.328 ha, hvoraf ca. 93% udgøres af hav. Øen Romsø har et areal på ca. 109 ha.

Alle landområder incl. Romsø, som er berørt af denne plan ejes af Hverringe Gods og ligger i Kerteminde Kommune.

I havområdet omkring Romsø og Hindsholm findes flere markante stenrev, som har et rigt dyre- og planteliv. Marsvin er særligt udbredt omkring Romsø.

Hovedparten af Romsø består af moræneaflejringer fra sidste istid og øens kyster domineres af stejle klinter og stenstrande. Øen har stor variation af lysåbne naturtyper bl.a. strandenge og kalkoverdrev samt flere forskellige skovnaturtyper. På øen er der kommet en koloni af havterne. Hele øen afgræsses af dåvildt.

Den vestlige del af Natura 2000-området er et smalt naturområde bestående af en mosaik af de lysåbne naturtyper strandeng, rigkær, avneknippemose og surt overdrev på højere bund.

Den væsentligste naturforvaltningsmæssige opgave i området knytter sig til at fastholde og sikre en hensigtsmæssig drift/pleje af de sammenhængende lysåbne naturtyper.

4. Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellem liggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

EU-Life

Kerteminde Kommune har i perioden 2012-2018 gennemført et EU-Life+ projekt kaldet Life70 www.life70.dk. Alle indsatser i 1. planperiode er sket via EU-Life+ projektet. Projektet er finansieret via EU, fonde og Kerteminde Kommune.

Formålet med projektet er forbedre naturplejen i rigkærene i Lange Mose og Sadelmager Mose således, at rigkærene kan opnå gunstig bevaringsstatus.

I projektet er der foretaget rydninger af krat i tilgroede rigkær, og der er foretaget afbrænding af tagrør. Der er opsat kreaturhegn, 2 læskure, strøm og drikkevandsforsyninger. Indhegningerne er opsat så der fremover er mulighed for en mere hensigtsmæssig afgræsning. Der er anskaffet 5 kreaturer for at forbedre mulighederne for vinterafgræsning. Indsatserne beskrevet i tabel 2 er gennemført.

Der er gravet 5 paddevandhuller og opsat højvandslukke, der har til formål at forbedre ynglemulighederne for strandtudsen.

I forbindelse med EU Life-projektet er der udarbejdet en driftsplan som skal sikre den fremtidige naturpleje af moserne. Driftsplanen er den 29. november 2018 godkendt af Kerteminde Byråd og vedlagt som bilag 3 til denne handleplan.

Detaljeret information om EU-Life+ projektet kan findes på hjemmesiden <http://life70.dk/>

Tabel 1 viser EU-Life+ projektets internationale titel samt hvilke naturtyper og arter som projektet har fokus på.

EU nummer	LIFE11NAT/DK/000894
International titel	Restoration of rare wet terrestrial habitat nature types and natural priority in Southern Denmark
Fokus naturtyper	7230 (rigkær), 7110* (aktiv højmos), 7210* (kalkholdige moser og Hvas avneknippe mose), 7220* (kildevæld)
Fokus på udpegningsarter	Mygblomst og stor vandsalamander
Fokus på bilag 4 arter	Strandtudsen, springfrø og spidssnudet frø

Tabel 2 viser den indsats som er gennemført via EU-Life+ projektet i 1. planperiode, samt den indsats der forventes at blive gennemført i 2. planperiode.

Beskrivelse af indsats	Indsats gennemført i 1. planperiode	Planlagt indsats i 2. planperiode	Samlet indsats
Rydning af tilgroede rigkær		Ca. 2 ha	Ca. 2 ha
Afbrænding af tilgroede rigkær	Ca. 12 ha	Opfølgende indsats	Ca. 12 ha
Opsætning af hegn til sikring af hensigtsmæssig drift/pleje	Ca. 2,5 km	ingen	Ca. 2,5 km

Andre indsatser

Kerteminde Kommune har i 2015 iværksat en teknisk forundersøgelse for at belyse om det er muligt at forbedre de hydrologiske forhold i natura 2000-området. Forundersøgelsen er finansieret via landdistriktsmidlerne.

*Drænkanal langs Langemose. En af forudsætningerne for at få rigkærene i gunstig bevaringsstatus er få genskabt så naturlig hydrologi som muligt.
Fotograf: Martin Køhl Søholm*

5. Behov for indsatser

Den statslige Natura 2000-plan indeholder konkrete mål for området og et indsatsprogram med bindende retningslinjer for indsatsen i planperioden.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle Natura 2000-områder og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

De områdespecifikke retningslinjer er følgende:

1. Tilstanden af levestedet for havterne forbedres, således at det kortlagte levested får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.
2. NaturErhvervsstyrelsen udarbejder en strategi for beskyttelse af marsvin i danske farvande.

Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

I 2. planperiode har Kerteminde Kommune især fokus på, at færdiggøre indsatsen som blev startet i 1. planperiode.

For at sikre og forbedre havternens levested vil kommunen have fokus på, at dens levested ikke gror til. Dette kan f.eks. ske ved rydninger eller afbrænding. Kommunen vil desuden have fokus på at havternen forstyrres minimalt i ynglesæsonen. Dette kan f.eks. ske ved at sklitning eller kampagne overfor sejlere.

Tablet 3. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper	Rydning af uønsket opvækst	Ca. 2 ha	0 ha	Ca. 2 ha
	Forbedring af hydrologi	Forundersøgelse på 3,8 ha	Ukendt	Ukendt
	Afbrænding	Ca. 12 ha	opfølgning på igangværende indsat	Ca. 12 ha

*Som et led i EU-Life+ naturprojektet er der lavet forsøg med afbrænding som en del af naturplejen. På billedet ses afbrænding af tagrør i Sadelmagermosen.
Fotograf: Martin Köhl Søholm*

6. Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 3). Den nedenstående prioritering vil således afspejle den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Kommunalbestyrelsen vil prioritere følgende:

1. At færdiggøre indsatsen, som er startet i 1. planperiode.
2. At gennemføre forundersøgelse af de hydrologiske forhold og evt. forbedre forholdene på baggrund af denne.
3. At fastholdelse af den hidtidige drift og pleje og sikring af gunstig bevaringsstatus.
4. At sikre sammenbinding af naturområderne.
5. At havternens levested ikke gror til samt, at havternen ikke forstyrres i ynglesæsonen.

*En af udfordringerne er at få afgræsset rigkærene tilstrækkeligt. I Langenmose er der i 1. planperiode lavet forsøg med at frahegne en del af de højere liggende arealer for at få kreaturerne til at afgræsse mere intensivt i mosen.
Fotograf: Martin Køhl Søholm*

7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Der er i 1. planperiode oprettet 2 følgegrupper i forbindelse med EU-Life+ projektet Life70. Den ene gruppe består af lodsejere, mens den anden består af interessenter.

Kommunen vil løbende tage initiativer til at inddrage grupperne. I tabel 4 er der en oversigt over hvordan kommunen planlægger at inddrage lodsejere og interessenter. Der kan ske ændringer hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det.

Tabel 4. Forventet plan for interessentinddragelse

Målgruppe	Initiativ	Tidsplan
Lodsejerfølgegruppemøde	Kommunerne afholder minimum et møde/markvandring	Hele planperioden
Interessentfølgegruppen	Kommunerne afholder minimum et møde/markvandring	Hele planperioden
Lodsejer, Grønt Råd, interesseorganisationer, myndigheder og offentligheden	Høring af forslag til Natura 2000 handleplan i minimum 8 uger	Oktober-december 2016
Lodsejer, Grønt Råd og interessenter	Løbende inddragelse i konkrete projekter	2017-2021

Projekterne gennemføres ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysik bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

*Borgerinddragelse ved Langemose og Sadelmagermosen.
Fotograf: Martin Kohl Soholm*

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område bestående af Habitatområde H3 og Fuglebeskyttelsesområde F77

Tabel 5. Naturtyper på udpegningsgrundlaget

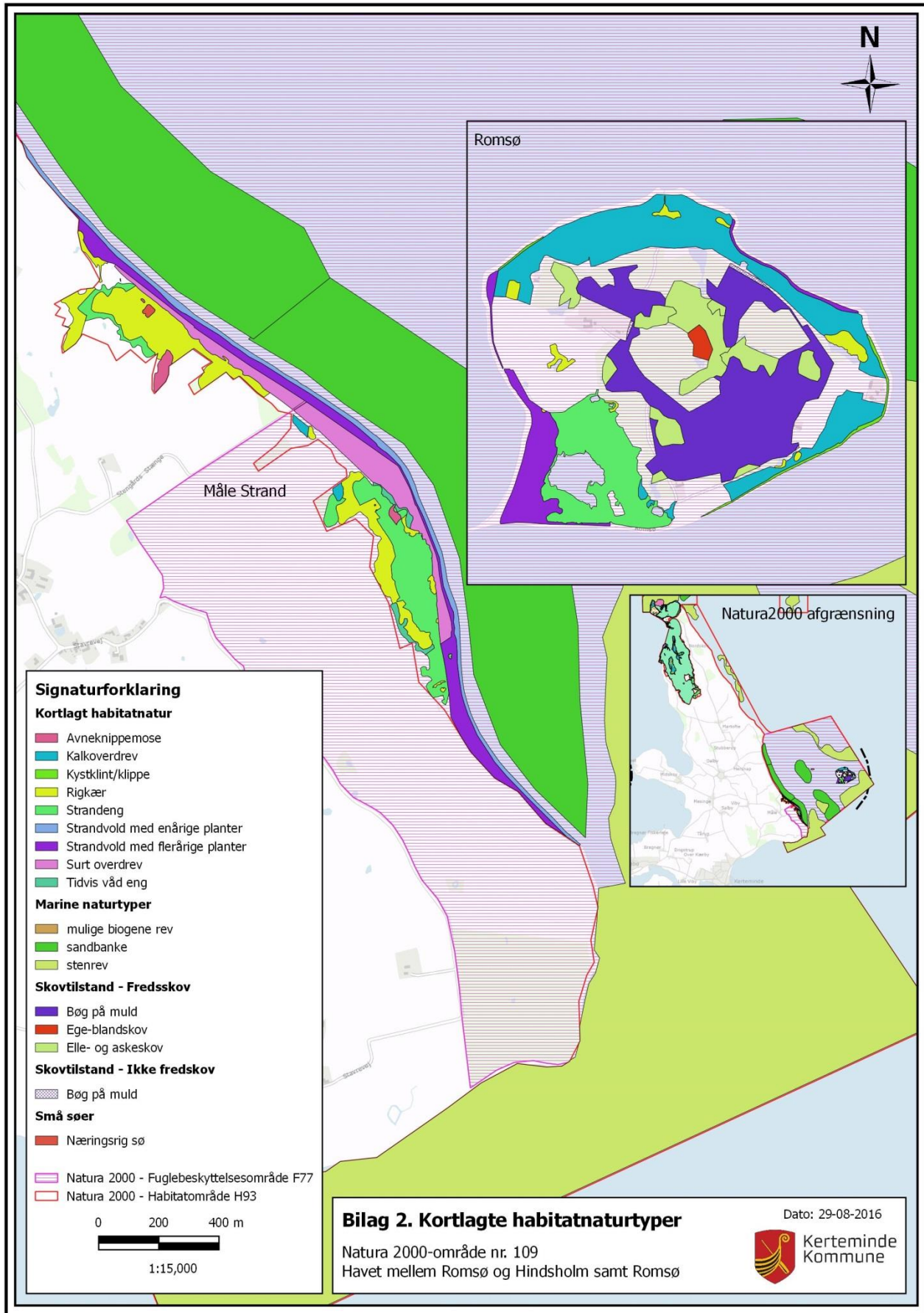
Naturtype nr.	Naturtype navn	ha
1210	Enårig vegetation på stenede strandvolde	4,37
1220	Flerårig vegetation på stenede strande	11,99
1230	Klinter eller klipper ved kysten	0,77
1330	Strandeng	16,29
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	0,10
6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund	18,31
6230*	Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	6,73
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	0,62
7210*	Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe	0,61
7230	Rigkær	11,4
9130	Bøgeskov på muldbund	22,02
9160	Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund	0,59
91E0*	Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	7,98
I alt*		71,19

* Tabel omfatter det samlede areal med naturtype incl. områder der ligger på de statsejede arealer. De marine naturtyper er ikke medtaget i tabellen.

Arter på udpegningsgrundlaget.

Artsnr.	Arts navn
1351	Marsvin
	Havterne (Y)

Bilag 2: Kort

Bilag 3: Driftsplan

Findes som selvstændigt dokument og kan downloades på Kerteminde Kommunes hjemmeside www.kerteminde.dk